

Tydliga könsmönster i politiken

Foto: Lena Blåsjö-Jansson, SCB

Det är färre kvinnor än män i kommunpolitiken. Om man ser till ordförandeposter och andra tyngre uppdrag är skillnaderna ännu större. Dessutom finns det ett samband mellan politikområde och andelen kvinnor bland politikerna. Kvinnor är väl representerade i "mjuka" nämnder, som exempelvis vård- och omsorgsnämnder. I tekniska nämnder och andra "hårda" nämnder är män överrepresenterade.

Det finns ungefär 39 200 kommunpolitiker i Sverige. Av dem är 42 procent kvinnor. Detta trots att kvinnor utgör över halva befolkningen. Det här framgår av 2007 års undersökning av förtroendevalda i kommuner och landsting.

Sett över längre tid har dock andelen kvinnor i kommunpolitiken ökat kraftigt. År 1974 var endast cirka 18 procent av kommunpolitikerna kvinnor. Även jämfört med föregående mandatperiod kan en viss ökning noteras, om än endast med en procentenhet.

Kvinnor är bättre representerade bland yngre politiker än

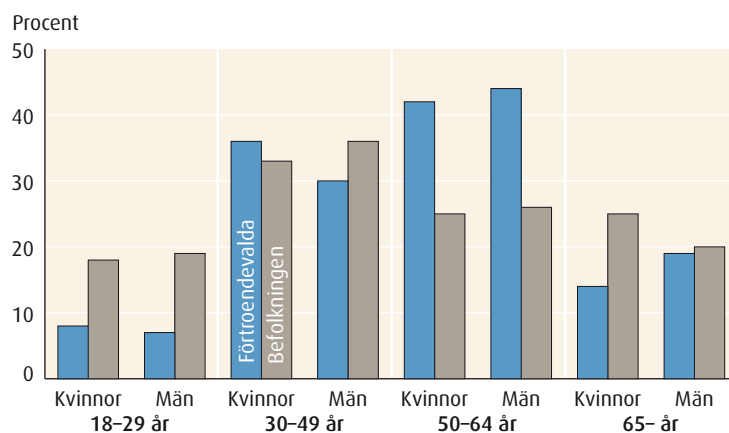
bland äldre. Samtidigt är det även bland unga fler män än kvinnor. Bland dem under 30 år uppgår andelen kvinnor till 45 procent. De yngre utgör dock en liten andel av kommunpolitikerna och det finns inga tecken på att gruppen blir större över tid.

DET ÄR FRAMFÖR ALLT personer i åldersgruppen 50–64 år som är överrepresenterade bland de kommunalt förtroendevalda. Men det är åldersgruppen 65 år och äldre som växer snabbast. Jämfört med 2003 har deras andel av kommunpolitikerna ökat med 4 procentenheter till 17 procent. Motsvarande andel i befolkningen över 18 år är 22 procent.

Den äldsta åldersgruppen är alltså trots ökningen fortfarande underrepresenterad. Samtidigt finns det anledning att tro att gruppen kommer att fortsätta växa. Som vi har visat i tidigare nummer av Valfärd (2006:2) så är andelen äldre 40-talister väldigt stor bland kommunpolitiker. I takt med att allt fler 40-talister passerar 65-årsstrecket kommer förmodligen andelen äldre bland kommunpolitikerna att öka.

Många kommunpolitiker är äldre män

Förtroendevalda i kommuner samt befolkningen 18 år och äldre, andel av hela gruppen 2007

Personer i åldrarna 50–64 år är överrepresenterade i kommunpolitiken. Över 40 procent av de förtroendevalda är i åldrarna 50–64 år trots att denna åldersgrupp endast utgör 25 procent av samtliga i befolkningen 18 år och äldre. Detta gäller såväl kvinnor som män. Underrepresenterade är framför allt yngre kvinnor och män samt äldre kvinnor.

Dessutom finns det anledning att nyansera siffrorna något eftersom andelen kvinnor är som lägst i åldersgruppen 65 år och äldre. Detta gör att det framför allt är kvinnorna i den åldersgrup-

pen som är underrepresenterade bland kommunpolitikerna. Andelen män är i stort sett samma som åldersgruppens andel i befolkningen.

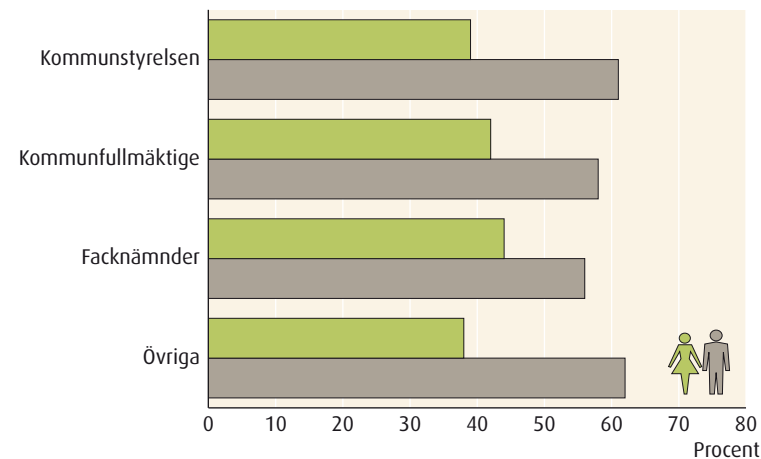
TIDIGARE FORSKNING har visat att det inom kommunpolitiken finns en vertikal arbetsfördelning mellan könen. Med det menar man att de tyngre uppdragen oftast tillfaller män. Även resultaten från 2007 års undersökning går i samma riktning. Andelen kvinnor sjunker ju högre upp i hierarkin man kommer. Bland de förtroendevalda i kommunfullmäktige är andelen kvinnor 42 procent. I kommunstyrelserna där makten är större är andelen kvinnor lägre. Där har kvinnorna 39 procent av uppdragsposterna.

Mönstret blir ännu tydligare om man studerar olika positioner i nämnder och styrelser. Det är endast 31 procent av ordförandeposterna i kommunerna som innehas av kvinnor. Även posten som vice ordförande tillfaller främst män.

Könsskillnaderna har dock minskat något jämfört med hur det såg ut 2003. Sedan dess har andelen kvinnor i kommunstyrelserna ökat med 3 procentenheter. Det är även en svag ökning på de tunga positionerna. Andelen kvinnor som har en ordförandepost har ökat med en procentenhet.

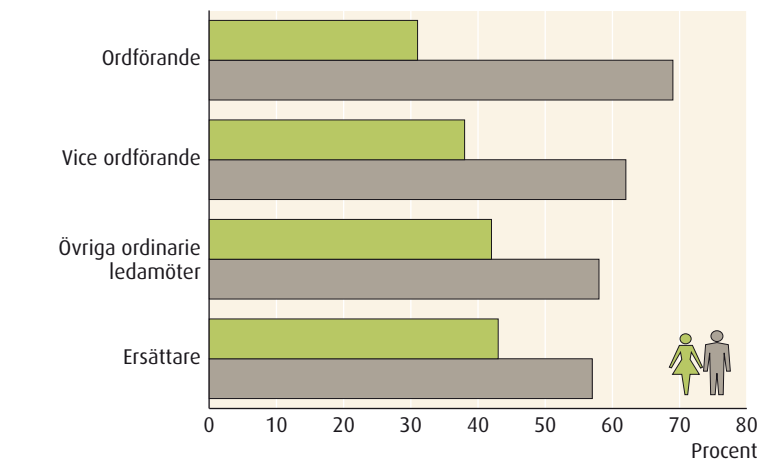
Färre kvinnor än män i toppen

Förtroendeuppdrag i kommunerna efter organ 2007

De tyngre politiska uppdragen tillfaller oftast män. I kommunstyrelserna är andelen kvinnor endast 39 procent.

Förtroendeuppdrag i kommunerna efter position 2007

Underrepresentationen av kvinnor är ännu tydligare om man ser på positioner med hög status. Kvinnor innehar enbart 31 procent av ordförandeposterna i kommunerna.

Allt färre förtroendevalda

År 1951 fanns det ungefär 200 000 förtroendevalda i landets då omkring 2 500 kommuner. Antalet kommuner minskade genom 1952 års storkommunreform och de kommunsammanslagningar som pågick från 1962 fram till 1974. I samband med att antalet kommuner reducerades sjönk även antalet kommunpolitiker kraftigt.

De senaste mandatperioderna har antalet kommuner varit i det närmaste oförändrat. Men antalet förtroendevalda har trots detta fortsatt att sjunka. Jämfört med föregående mandatperiod har antalet förtroendevalda minskat med cirka 3 000 personer till totalt sett 39 200 i dag.

Antal förtroendevalda i kommunerna 1951–2007

År	Antal förtroendevalda	Antal kommuner
1951	200 000	2 500
1962	125 000	1 000
1974	50 000	278
1980	70 000	279
1993	50 000	286
1995	48 000	288
1999	44 500	289
2003	42 200	290
2007	39 200	290

Även antalet förtroendeuppdrag har minskat över tid. Det totala antalet förtroendeuppdrag i kommunerna var ungefär 63 500 år 2007. Det

innebär en minskning med drygt 3 000 uppdrag sedan 2003.

Antalet förtroendeuppdrag är större än antalet förtroendevalda i kommunerna. Att dessa siffror skiljer sig åt beror på att en och samma person kan ha flera uppdrag. Inom forskningen kallas denna egenskap uppdragskoncentration eller mångsyssleri. Uppgifterna från 2007 års undersökning visar att flertalet av de förtroendevalda, närmare bestämt 55 procent, endast har ett förtroendeuppdrag. Det finns dock en relativt stor grupp förtroendevalda, 32 procent, som har två kommunala uppdrag. Ungefär 13 procent av politikerna har tre eller fler uppdrag. Skillnaderna mellan könen är små.

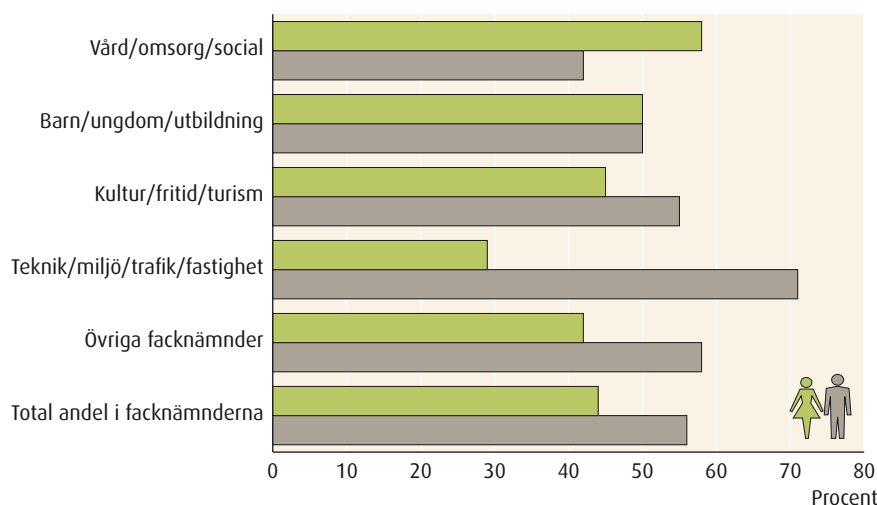
FAKTA

Foto: Marie Almers, SCB

Män överrepresenterade i "hårda" nämnder

Förtroendeuppdrag i kommunernas facknämnder 2007

Män är kraftigt överrepresenterade i nämnder som ansvarar för teknik, miljö, trafik och fastigheter. Kvinnorna är fler i så kallade "mjuka" nämnder, exempelvis vård- och omsorgsnämnder.

DET FINNS INTE BARA en vertikal arbetsfördelning i politiken, utan även en horisontell fördelning. Den senare tar sig uttryck i att andelen kvinnor och män varierar mellan olika typer av politiska sakområden. Det är fler kvinnor än män i nämnder som ansvarar för så kallade "mjuka" verksamheter, som exempelvis vård- och omsorgsnämnder. Män är å andra sidan kraftigt överrepresenterade i tekniska nämnder och andra "hårda" nämnder. Även i nämnder som ansvarar för turism, kultur och fritidsfrågor är män något överrepresenterade.

I nämnder som ansvarar för barn- och ungdomsfrågor och utbildning är könsfördelningen

däremot jämn. Här finns dock ett annat mönster. Det är betydligt vanligare bland unga politiker än bland andra att ha ett uppdrag i en sådan typ av nämnd.

DET FINNS ALLTSÅ tydliga könsmönster i politiken. Förändras då dessa mönster över tid? En jämförelse med hur det såg ut 2003 visar att inte mycket har hänt. Könsfördelningen i de olika typerna av nämnder var likadan då som nu. Samtidigt kan man tänka sig att förändringar kan ske på längre sikt. Ett tecken på att en sådan utveckling skulle kunna vara på väg vore om samma könsmönster inte finns bland yngre politiker.

En jämförelse mellan olika åldersgrupper visar att unga kvinnor i större utsträckning än äldre kvinnor återfinns i facknämnder som ansvarar för teknikfrågor. Det är också en högre andel yngre män än äldre män som sitter i nämnder som har hand om vård- och omsorgsfrågor. Dessa ålderskillnader kan ses som en indikation på att rådande könsmönster kan komma att förändras över tid. Samtidigt förtjänar det att påpekas att även om könsmönstren är svagare bland de yngre politiker så finns de även hos dem.

Om undersökningen

Undersökningen av förtroendevalda i kommuner och landsting 2007 har genomförts inom ramen för SCB:s anslag till demokratistatistik och med finansiellt stöd från Sveriges Kommuner och Landsting. SCB genomförde även år 2003 en liknande undersökning av de förtroendevalda.

Med **förtroendevalda/politiker** avses här ledamöter och ersättare i fullmäktige, nämnder och fullmäktigebereidningar samt revisorer.

Lästips

Förtroendevalda i kommuner och landsting 2007 – En rapport om politikerantal och representativitet, SCB

Författare

Jessica Persson och Richard Öhrvall arbetar med demokratistatistik vid SCB

Jessica Persson
tfn: 08-506 944 27
e-post: jessica.persson@scb.se

Richard Öhrvall
tfn: 08-506 941 58v
e-post: richard.ohrvall@scb.se